

HAJNALODIK.

A kisebbségi magyarság két évtizedes éjszakájában fény dereng a horizonton.

Csillanó remény, hogy a magyar kisebbségek egyrészének problémája megszűnik kisebbségi probléma lenni.

A múlt napok világtörténelmi eseményeiből súlyos tanulságokat kell levonnia azoknak, akik húsz évig vakok voltak a kisebbségi kérdés fontosságának felismerésére s akiknek fülei süketek maradtak a kisebbségek panaszai számára. Akiknek nemtörődése vagy rosszindulata fenn akarta tartani a nem egyenlő jogú népek rendszerét.

A kisebbségi kérdés most a maga igazi, tragikus jelentőségében tárult fel. Sarkáig megrázta a világot és amikor az idegtáncoltató, rettenetes lidércnyomásból felocsúdtunk, rá kellett eszmélni, hogy az elnyomottak szenvedései égbekiáltanak s a kisebbségi probléma el nem intézése képes pusztulást hozni az egész civilizációra.

A kisebbségek legelemibb jogait megtaposták s ime, a leigázott népek gyötrelmeinek feszítőereje szétrobbantott egy államot. Amely, mert idejében nem adta meg a kevesebbet, meg kellett adnia a többet és kénytelen volt túrni, hogy a népek önrendelkezési joga a maga teljességében érvényesüljön.

A kisebbségvédelem eszközei mértéktartók, de a macacs jogfosztásra a célkitűzés módosul.

A felvidéki magyar kisebbség kényszerű és nem önkéntes kisebbség. Nem önszántából, menedéket, megélhetést keresve helyezkedett el a Csehszlovák államban, mint a történelmi Magyarország kisebbségei. De nem is természetes, hanem mesterséges kisebbség, állam-

határontúli része az egybefüggő magyar törzsnek. Itt tehát a kisebbségvédelem a legközvetlenebb és legkézenfekvőbb módon érvényesülhet: az erőszakkal elszakított kisebbségek visszacsatolásával.

Az igazság, amelyet egyenlően kell mérni a gyengébbnek, mint annak, akinek hatalmas testvérnép a védelmezője, utat tör magának. De kemény munkát ró kormányra és polgárra, tudósra és politikusra, statisztikusra, etnográfusra és geográfusra, hogy meggyőzzék a magyar kérdés elbírálására hivatottakat. S hogy megakadályozzák az igazság eltaktikázását, vagy egy félelmetes hazárdjáték megismétlődését.

Intő példa az elmúlt napok története a többi államok számára is, amelyekben a kisebbségek ma is mostoha gyermekek, kálváriát járó, másodrangú állampolgárok.

S végül nagy okulás, hogy a kisebbségvédelem eddigi, a Népszövetségen felépülő rendszere csődöt mondott. Amit egy hatalmas apparátus húsz év óta csak odázott, azt órák alatt megoldotta négy ember bölcsessége és energiája. Ezen a rendszeren tehát változtatni kell.

NÉHÁNY CSEH ÉRV A BÉKEKONFERENCIÁN.

A békeszerető világ közvéleményének közönyös, vagy még mindig félrevezetett része is kénytelen ma már észrevenni, hogy a világháború utáni békeparancsok elkészítésénél súlyos hibák történtek. E hibák újabb szörnyű veszedelmeket rejtenek magukban és az igazi békét csak erélyes, bátor és nagyvonalú orvoslásuk hozhatja meg. A szövetséges és társult hatalmak akkori tévedéseinek néhány olyan okát óhajtjuk ezúttal bemutatni, amelyek a világháború legfurcsább gyermekének, Csehszlovákiának keletkezését szolgálták.¹⁾

¹⁾ *David. Hunter Miller*, a washingtoni külügyi hivatal osztályfőnöke a tárgyalások anyagát gyorsírási feljegyzések alapján közzétette 22 kötetes „My Diary at the conference of Paris“ c. munkájában. Magyar vonatkozású anyagának egyes részeit dr. *Czakó István*: „A trianoni békekötés felelősége“ c. munkája nyomán idézzük.

A „csehszlovák“ nemzet.

Az entente delegátusok 1919. február 5-iki ülésén a magyar-cseh határ kérdésének tárgyalása alkalmával állította *Benes* Eduárd a következőket: „Szlovákia tulajdonképen egyszer régen része volt a nagy csehszlovák államnak. A X. század elején azonban a magyarok meghódították ezeket a területeket, amelyeket azonban a hódítók századokon keresztül hiába igyekeztek magyarizálni. Erre irányuló próbálkozásuk minden eredmény nélkül maradt. A lakosság mindig csehül érzett és nem volt más vágya és most sincs más vágya, mint hogy az új államhoz csatlakozhassák. Szlovákia különválásának még csak a gondolata sem merült fel soha, ami szinte természetes is, ha tekintetbe vesszük a közös nyelv, az azonos lelki kapcsolatok és az azonos vallási viszonyok öszekötő erejét. A szlovákok nemzeti entuziazmusát persze béklyóba kötötte Magyarország ellenkezése“.

Hozzáfűznivaló *Benes* állításaihoz tulajdonképpen kevés van. Szvatopluk morva birodalma, amire hivatkozik, 870-től 894-ig, tehát összesen csupán 24 évig állott fenn; sem előtte, sem utána ilyen természetű állam nem létezett. A honfoglalástól kezdve több mint ezer esztendeig Szlovákia megszakítatlanul a magyar állam része volt és a magyar államtól való különválásának gondolata fel sem merült. A szlovák nyelv erősen különbözik a cseh nyelvtől, a csehek husziták, a szlovákok többsége mélyen vallásos katolikus, kisebb része evangélikus. Nemzetiségi kérdés Magyarországon a 19. századig ismeretlen volt, magyarosításra pedig nem is gondoltak. A kiegyezés utáni magyarosítási törekvések lényegében csak a magyar nyelv terjesztését tűzték ki célul és egyetlen eszközük a magyar tanítás volt; a magyar állam azonban egyetlen magyar telepest sem telepített Szlovákiába és semmiképpen sem zárta el a szlovákok elől az érvényesülés útját. Tehát nem alkalmaztunk „csehszlovák“ módszereket még akkor sem, amikor hibás premisszákból kiindulva, téves utakon kíséreltük meg államunk egységének biztosítását. Jellemző a „magyarizálás“ természetére, hogy az utolsó két évszázad alatt a szlovák nyelvterület jelentékenyen bővült és pedig a magyar nyelvterület rovására! A cseh-szlovák lelki kapcsolatok a köztársaság húsz esztendeje alatt még nem nagyon jelentkeztek; a magyarokkal mindenestre ezer év közös munkája, kenyeré és Ínsége, öröme és szenvedése kapcsolta egvbe a szlovákokat és a két nép mélyeséges sorsközösségét a világháború befejezéséig semmi sem ingatta meg. A szlovák katona a világhá-

ború utolsó puskalövésig kitartott magyar bajtársa oldalán, úgy ahogy ezer éven keresztül minden őse!

A határ megállapítása.

A határ kérdését illetően *Benes* így kezdte érvelését: „Szlovákia északi határát a Kárpátok adták, déli határa a Duna volt; a Duna déli hajlásától a Tisza folyóig részben természetes, részben mesterséges határ határolta. Ez a terület persze most magyarokat is magában foglal s így ez olyan problémát képez, amelyet a konferenciának kell megoldania“.

Lloyd George kérdésére, hogy a dunamenti területeken milyen arányban laknak szlovákok, *Benes* így válaszolt: „Ha a szóbanforgó területeket a csehszlovák állam megkaphatná, akkor mintegy 350.000 magyart is kénytelen volna bekebelezni. Ez a Pozsony és Vác közötti területre vonatkozik, a folyam másik partján, bár szétszórta, de szépszámu szlovák-lakta község van. így például a budapestkörnyéki falvakban is legalább 150.000 a számuk, ezekről azonban a bekebelezendő magyarok kártalanítása címén Csehszlovákia kész lemondani“.

Az 1910. évi népszámlálás szerint a „szóbanforgó“ területen, tehát Pozsony, Nyitra, Bars, Komárom, Esztergom és Hont vármegyék Cseh-Szlovákiához csatolt területén nem 350.000, hanem 509.000 magyar lakott, a Csehszlovákia által bekebelezett 1,067.000 lelket számláló magyarságnak tehát majdnem a fele. A folyam másik partján, vagyis Moson, Győr, Komárom, Esztergom, Veszprém, Sopron és Fejér megyékben 17.846 szlovák élt. A budapestkörnyéki legalább 150.000 szlovák szintén mese volt, számuk Pest megye egész területén csupán 26.681 főt tett.

Sonnino megkérdezte *Benestől*, hogy a dunabalti elcsatolandó magyar nyelvterületen milyen arányban szerepelnek a szlovákok. *Benes* szerint: „Ez az arányszám vidékenként igen változó. Az ő becslése szerint a szóbanforgó területeknek mintegy 60 százaléka szlovák népességű, de itt általában nagyon nehéz teljesen megbízható becsléssel szolgálni, minthogy ezek a területek sohasem voltak külön népszámlálások folyamán külön ellenőrzésnek alávetve“.

Az említett összefüggő magyar nyelvterület nagyjából Pozsony városát, Pozsony vm. somorjai, galántai és szenei járásait, Nyitra vm. érsekújvári, nyitrai, vágsellyei járásait, Nyitra és Érsekújvár városokat, Bars vm. lévai és verebélyi járásait és Léva városát, Hont vm. elcsatolt területéből az ipolynyéki, ipolysági, szobi és vámosmikolai járásokat,

Győr, Komárom és Esztergom elcsatolt részeit, valamint Komárom városát foglalja magában. Az említett területen a szlovákok aránya csupán 21.8°/-ot tett! Hangsúlyozni kívánjuk azonban, hogy ezt az arányszámot a járások egész területének figyelembevételével állapítottuk meg; ha a nyelvhatáron túlterjedő járások tót községeit leszámítjuk, az arányszám 21.8°/-nál is jóval kisebb.

Benesnek az az állítása, hogy ezek a területek sohasem voltak külön népszámlálások folyamán külön ellenőrzésnek alávetve, nem felel meg a valóságnak. A magyar népszámlálások nemcsak anyanyelvi statisztikát készítettek külön-külön minden egyes községről, hanem ennek ellenőrzése céljából már 1880. óta pompás nyelvismereti statisztikát is. Persze ez a statisztika tárgyilagossá volt és éppen ezért Benes céljaira alkalmatlan. Helyességét azonban a legutóbbi felvidéki községi választások eredményei is igazolták.

Az 1919. május 8-iki ülésen *Laroche* francia előadó a Csallóközről *Lansing* kérdésére, hogy e terület milyen arányban magyar, a következőket terjeszti elő: „Részben magyar, részben német, de ez a terület gazdaságilag eddig is szoros kapcsolatban volt a felvidéki — most már Csehszlovákiához tartozó — Hinterlanddal, amelyhez saját jól felfogott közgazdasági érdekei is fűzik. Ennek a vidéknek a problémája kétségkívül komplikált egy kissé, de éppen ezért ezt a kérdést igen gondosan három ülésben is tanulmányozták. Ezen az üléseken kialakult az az egyhangú vélemény, hogy ennek a szóbanforgó területnek az elcsatolása teljes mértékben indokolt és észszerű“.

Csupán azt említjük meg, hogy a Csallóköz lakosai közül magyar volt 101.839, német 2.884, tót 453.

Szlovákia mint gazdasági egység.

Benes érvelése az 1919. február 5-iki ülésen a következő volt: „A szóbanforgó területen a völgyek és a fennsíkok anynyira összefüggő, egymáshoz simuló egészet alkotnak, hogy szétválasztásuk nagy rendszertelenséget okozna. Ezeknek a területeknek lakossága mezőgazdasági és ipari termékek cseréaru forgalmából él. Szlovákia fensíkjai ipari gócpontok, míg a völgynek lakossága földműveléssel keresi kenyerét. Ezt a határvonalat éppen a vasúti összeköttetések teszik nélkülözhetetlenné. A hegyek északról dél felé húzódnak és kelet és nyugat közötti irányban a közlekedés szinte minimális. Ezért volt szükséges ezt (az egyetlen) fővonalat is bekebelezni, amely oldalirányban is biztosítja a közlekedést. Ezáltal per-

sze tekintélyes magyar lakosság bekebeleztenék a csehszlovák államba; nem lehet letagadni, hogy a magyar népszámlálás sokkal rosszabb eredménnyel járt, mint az osztrák, mert míg 250.000 magyart feltüntetett ez a statisztika, addig 350.000 szlovákot kihagyott“.

Bölcsen elhallgatta Benes, hogy Szlovákia ezer éven keresztül egy harmonikus gazdaságföldrajzi egység fontos alkotórésze volt; a magyar Felvidék déli határa nem a pozsony-váci dunaszakas, hanem a Dráva és az Alföld déli határa. A hibrid cseh-szlovák egyesülés megbontotta ezt a tökéletes gazdasági egységet, aminek egyik szembetűnő következménye volt a fölöslegessé vált szlovákiai iparnak a cseh impérium alatt történt pusztulása és az alföldi területeket felkereső szlovák idénymunkások kirekesztése Csonkamagyarországról. Magának Szlovákiának kelet-nyugati irányú közlekedésre — a földrajzi nehézségektől eltekintve — már csak azért sem volt különösebb szüksége, mert e keleti és nyugati területek gazdasági összefüggése egészen laza volt, gazdaságilag mindkét terület a folyók irányába eső magyar medencére volt és van utalva.

Benesnek a magyar népszámlálást illető vádjára megjegyezzük, hogy az általa hivatkozott osztrák népszámlálást 1850-ben, a magyar népszámlálást pedig 1880-ban, tehát 30 évvel később tartották. A két népszámlálás idevágó eredményei egyébként a következők;

		1850	1880
magyar	4,818.170	6,445.487	
tót	1,739.871	1,864.529	

Az adatokból kitetszően a szlovákok tényleg jóval kedvezőtlenebbül szaporodtak, mint a magyarok. Nem említette meg azonban Benes, hogy a szabadságharc leverése után az abszolutisztikus osztrák népszámlálás egyéb eljárások mellett azzal is csökkentette a magyarok lélekszámát, hogy külön zsidó nemzetiséget mutatott ki, éppen úgy, ahogyan ezt az elmúlt 20 év alatt a csehek is megtették. Emellett elkövették ugyanazt a statisztikai inkorrektiséget, amit később a csehek is utánoztak, hogy zsidó nemzetiség gyanánt elsősorban azokat tüntették fel, akik magyar anyanyelvűnek vallották volna magukat. így 1850-ben az említett osztrák népszámlálás vallási eredményei 366 ezer, nemzetiségi eredményei azonban csak 253 ezer zsidóról számoltak be. A magyar népszámlálás nem mutatott ki zsidó nemzetiséget és ez a körülmény jelentékenyen megnövelte a magyar anyanyelvűek számát. Egyébként ettől eltekintve, a szlovákok a közben eltelt 30 év alatt tényleg valamivel kisebb szaporu-

latot mondhattak magukénak, mint a magyarok; hangsúlyozni kell azonban, hogy az 1880. évi magyar népszámlálás jelentékenyen több szlovákról számolt be, mint az osztrák. A szlovákok gyengébb szaporodásának különben oka volt egyebek között a hetvenes évek kolerajárványa is, amely a szlovák vidékeken több áldozatot szedett, mint a magasabb kultúrájú magyar településterületen.

A rutén kérdés.

A ruténekről a következőket tudta *Benes*: „Ami a ruténeket illeti, ezek ugyanabból a népcsaládból valók, mint a szlovákok, őket csupán a Kárpátok választották el. Szoros szomszédjaik voltak a szlovákoknak, társadalmilag és gazdaságilag egymással teljesen rokon népek, nyelvük is szinte azonos, csupán egy egész halvány átmeneti dialektus különbség áll fenn a rutén és szlovák nyelvek között, ők nem akarnak magyar uralom alatt maradni és Csehszlovákiával szoros szövetségben egy autonóm államot akarnak alakítani. Mintegy 450.000 a számuk. Igazságtalan dolog volna őket a magyarok uralmának alávetni és minthogy a rutének Csehszlovákia kebelébe kíváncsoznak, Csehszlovákia e kérdést a konferencia elé terjeszti. Valószínű, hogy ez a bekebelezés Csehszlovákiára nézve nagy anyagi áldozatokkal fog járni. Mégis ez a megoldás biztosíthatja egyedül a közös cseh-román határt, amely a cseh-jugoszláv Adria korridorral együtt az utódállamoknak közös érdeke.“

Nem kívánunk részletesen foglalkozni azokkal a közhelyszerűen ismert különbségekkel, amelyek a rutének és szlovákok között fennállanak. A mai szlovákok ősei, a nyitirai szlávok már a magyar honfoglalás idején itt éltek; a rutének lassú beszivárgása csak a tatárjárás után kezdődött meg. Az erős nyelvi különbségek mellett e<*>vébként a kelet-európai kultúrkörhöz tartozó görög keleti ill. görög katolikus rutének és a római katolikus ill. evangélikus szlovákok között nemcsak vallási és kulturális, hanem éles antropológiai, faji különbségek is vannak. Egyébként a csehek a *Benes* által itt is hangsúlyozott autonómiát a ruténeknek éppoly kevésbé adták meg, mint a szlovákoknak. A *Benes* által említett nagy anyagi áldozatok meghozatalától pedig a húszesztendő cseh rezsim ugyancsak óvakodott. A ruténekekkel kapcsolatban nincs is más kívánságunk, csak az, amit már a békeértekezleten is hiába kértek a magyar delegátusok: kérdezzék meg egyszer a ruténeket, hogy ők hova akarnak tartozni, mert hiszen igazságtalan dolog volna olyan uralom alatt tartani ezt a derék népet, mely tőle mélységesen idegen.

Az elszakított magyarok.

Benes az előkészítő ülésen így nyilatkozott: „Teljes egészében cca. 650.000 magyar válna így az új csehszlovák állam alattvalójává, míg 450.000 csehszlovák maradna Magyarország határain belül“.

Laroche francia előadó az 1919. május 8-iki ülésen a következőket állította: „A csehek igényét az előkészítő albizottság 1,300.000 magyarról a legújabb jelentések szerint mindössze 855.000 magyarra csökkentette. *Benes* jelentése szerint különben 638.000 szlovák maradt volna magyar uralom alatt; és különben is *Benes* garantálja a magyar kisebbségekkel való jó bánásmódot“.

Az 1910. évi népszámlálás szerint élt

Csonkamagyarországon az elszakított Felvidéken

magyar	6,730.996	1,066.685
tót	165.273	1,694.420

A magyar elnyomás.

Benes szerint: „A magyarok különben is szabadon hangoztatják, hogy a „tótok nem emberek“. Szlovákia 2300 köztisztviselője közül mindössze 17 volt szlovák, 1700 bírója közül csupán egy volt szlovák és kb. 2500 adótisztviselője közül mindössze 10 szlovák származású akadt, aminek következtében a szlovák lakosságnak mintegy egyharmada kénytelen volt az Északamerikai Egyesült Államokba kivándorolni. Sokan közülük viszont Magyarország azon részein telepedtek meg, ahol könnyebb volt a megélhetésük, így jöttek létre a Budapest körüli kb. 90.000 és Debrecen körüli kb. 80.000 lakosságú szlovák szigetek“.

Nem felel meg a valóságnak, hogy a *Benes* által említett foglalkozási kategóriákban olyan kevés szlovák származású akadt. Tény az, hogy a szlovák származásúak túlnyomó többsége, amikor a magyar középosztályba került, már magyar anyanyelvűnek vallotta magát. Ez volt a magyar asszimilációs politikának egyetlen látszatsikere, ami azonban elsősorban a szlovák népi öntudat fejletlenségében lelte magyarozatát. A magyarokkal szemben például az osztrákok legvadabb németesítő kísérletei is kudarcot vallottak. Mindezzel szemben áll azonban, hogy rendkívül sok szlovák származású ember találta meg az érvényesülés út-

ját a háború előtti Magyarországon a legmagasabb állami méltóságokig. A magyar tiszti címtár még ma is, húsz évvel különválásunk után, a szlovák nevek olyan halmazát tartalmazza, hogy ez egymagában beszédes cáfolata Benes állításának. Más kérdés természetesen, hogy már a magyarság szempontjából is helyes volt-e a magyar középosztálynak ilyen nagyfokú vérségi felhígítása és nem lett volna-e sokkal helyesebb mindkét nép szempontjából, ha az értelmiségi pályára lépett szlovák megmaradt volna Istentől rendelt ősi közösségében.

A szlovákok kivándorlásának semmiesetre sem az volt az oka, hogy a magyarok elzárták volna előlük az érvényesülés lehetőségét. A valóság az, hogy nemcsak a tótok, hanem a magyarok is hatalmas tömegekben keresték boldogulásukat a tengeren túl és a kivándorlók között csak egy árnyalattal volt kisebb a magyarok aránya, mint a nemzetiségeké. Utóbbinak oka nem a magyar elnyomás volt, hanem az a körülmény, hogy a nemzetiségi területek kevesebb életlehetőséget nyújtottak, mint a magyar termőföld. Éppen a felvidéki tótok kivándorlásának meggátlása volt az egyik főcélja annak a nagyszabású iparosításnak, melyet a magyar kormányzat súlyos anyagi áldozatok árán keresztül vitt Szlovákiában. A cseh uralom azonban szisztematikusan kipusztította a felvidéki gyáripart!

Mint már említettük, Budapest környékén nem 90.000 szlovák élt, mint itt állítja Benes, nem is 150.000, mint fentebb állította, hanem egész Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyében csupán 26.681 fő. Egész Hajdú vármegyében pedig Debrecennel együtt összesen 110 tót lakott a Benes féle 80.000 helyett!

Ami végül a gyűlölködő cseh propaganda által népszerűsített, idéetlen, a szlovákokra vonatkozó állítólagos magyar vélekedést illeti, felhozhatjuk, hogy a magyar nép őszinte ajka tót atyafiról beszél. Ezt a csehek mindig gondosan elhallgatták. Atyafi más szóval egyazon apától való édes testvért jelent és ezzel a jelzővel a magyar nép csak a tótokról emlékezik meg.

B. Gy.